

سلسلہ دروس خارج

اصول فقہ

مبحث وضع

(اقام وضع)

جلسہ :

۱۰۴

تاریخ :

۹ / ۲ / ۲۹

تبیین مسالک پنج گانه مواجهه با آیات الهی
توسط صدر المتألهین

نوع روش	پیروان مسلک	
حمل همه الفاظ بر «معنای ظاهری»	اصحاب حدیث	مسلک اول
برای تنزه خداوند از صفات مادی به «تأویل» روی آوردند	اهل تنزیه و اهل تأویل	مسلک دوم
جمع بین دو روش قبلی : تأویل امور پیرامون مبدأ + عمل به ظاهر امور مربوط به معاد	اکثر معتزله + جمهور امامیه	مسلک سوم
اشاره خواهیم کرد ..	صدر المتألهین	مسلک چهارم
نفهمیدن گنه مطالب + اکفتاء به همان ظواهر	افرادی همچون فخر رازی	مسلک پنجم

«الرحمنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى»

گروه اول:

اهل حدیث

۱. المشبهت تعلقت بهذه الآية في أن معبودهم جالس على العرش

۲. عقیده ابن کرام : خداوند جسم است و مماس با عرش است

گروه دوم

(اهل تأویل)

و گروه سوم:

۱. قال القفال : مقصود من هذا الكلام هو تصوير عظمة الله و كبريائه و تقريره انه تعالى خاطب عباده في تعريف ذاته و صفاته بما اعتادوه من ملوكهم و عظمائهم

۲. شيخ طبرسي : قيل في معناه قولان :

احدهما : انه استولى عليه و قد ذكرنا فيما مضى شواهد ذلك

الثاني : قال الحسن «استوى» لطفه و تدبيره ... فاما الاستواء بمعنى الجلوس على الشيء،

فلا يجوز عليه تعالى لانه من صفة الاجسام و الاجسام كلها محدثة

بررسی آیات

آیه دوم

«وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ»

بقره: ۲۵۵

گروه اول:

اهل حدیث

طبری:

قال آخرون: الكرسي موضع القدمين ..

گروه دوم

(اهل تأویل)

و گروه سوم:

طبری:

اختلف اهل التأويل في معنى الكرسي .. فقال بعضهم: هو علم الله تعالى ذكره

«وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ»

فجر: ۲۲

جمال الدین قاسمی:

قال ابن كثير: أي و جاء الرب .. و الملائكة بين يديه صفوفاً صفوفاً ..
و سبقه ابن جرير الى ذلك .. في نزوله تعالى من السماء يومئذ في ظلل من الغمام

گروه اول:

اهل حديث

فخر رازی :

و اعلم ثبت بالدليل العقلي ان الحركة على الله تعالى محالٌ .. فلا بدّ فيه من تأويل و
هو أن هذا من باب حذف المضاف و إقامة المضاف إليه مقامه

گروه دوم

(اهل تأويل)

و گروه سوم:

شيخ طبرسي : جاء ربك : أي امر ربك و قضائه و محاسبته

بغدادی :

أن هذه الآية من آيات الصفات التي سكت عنها .. عامة السلف
فلم يتكلموا فيها و أجروها كما جاءت من غير تكييف و لا تشبيه و لا تأويل

گروه پنجم :

بررسی آیات

«فاتقوا النارَ التي وقودها الناسُ والحجارةُ أعدت للكافرين»

بقره: ۲۴

آیه چهارم

«قوا أنفسكم وأهليكم نارا وقودها الناسُ والحجارة»

تحریم: ۶

مربوط به معاد

فخر رازی:

معنی قوله «وقودها الناس والحجارة»: أنها نارٌ ممتازة من النيران بأنها لا تتقد الا بالناس والحجارة

گروه اول و سوم

شیخ طبرسی:

«و الظاهر: إن الناس والحجارة: وقود الناس و حطبها»

ابن عربی:

«وقودها الناس والحجارة: أى الامور الجاسية، السلفية، الصامة، التي تعلقوا بها بالمحبة فرسخت

صورها فى أنفسهم، و سجت نفوسهم بميلهم اليه»

گروه دوم

بررسی آیات

آیه پنجم

اسراء : ۷۱

مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ

مربوط به معاد

فخر رازی:

«فالمعنى : من أعطى كتاب أعماله بيمينه»

گروه اول و سوم

ابن عربی:

«فأما من أُوتِيَ كتابه بيمينه بأن جعل من أصحاب اليمين في الصورة الانسانية آخذاً كتاب

نفسه أو بدنه بيمين عقله، قارئاً ما فيه من المعاني العقل القرآني»

گروه دوم

بررسی آیات

آیه ششم

فتح : ۱۰

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ

مربوط به مبدأ

فیض کاشانی :

يدُ الله فوق أيديهم : یعنی يدك التي فوق أيديهم في حال بيعتهم إياك إنما هي بمنزلة يد الله لأنهم في الحقيقة يبايعون الله عزّ وجلّ ببيعتك»

گروه دوم و سوم

شیخ طبرسی :

«يدُ الله فوق أيديهم يحتمل وجوهاً : ... »

مسک روح معانی

کلام حضرت امام خمینی

الفاظ برای چه وضع شده اند؟

برای «مفاهیم عامه» (= ارواح معانی = معانی بدون خصوصیات) وضع شده اند

مثال

«انسان» = «موجود صاحب اراده و زنده»
(خصوصیات شخصیه و مادیه در آن لحاظ نشده است)

«علم» = «محصل کشف»

نکته

در مصادیقی که این معنی به طور اتم حاضر است،
لفظ بر آن مصادیق به نحو اولی دلالت دارد

کلام حضرت امام خمینی

لازمه مبنای «روح معانی»: هم انسان مجرد و هم انسان مادی مصداق لفظ انسان باشند.

در حالی که: واضع اصلا انسان مجرد را درک نمی کند

و حال آنکه: واضع در وضع کردن، باید همه مصادیق را لحاظ کرده باشد

ان قلت:

لازم نیست واضع به همه مصادیق توجه داشته باشد:

- چه بسا این مصادیق در هنگام وضع وجود نداشته باشند

- چه بسا واضع فلان فرد را مصداق آن مفهوم نمی دانسته و ما می دانیم!

قلت:

پایان